

OLIV TA'LIM MUASSASALARI RAHBAR KADRLARINING KOMPETENLIGIGA QO'YILAYOTGAN TALABLAR

O'rmonova Nigoraxon Abdulhamidovna

Oriental Universiteti

Ta'lim menejmenti magistranti

Annotatsiya: Ushbu tezida oliy ta'lim muassasalarida faoliyat olib borayotgan rahbar kadrlarning kompetensiyalari haqida so'z boradi.

Kalit so'zlar: Oliy ta'lim muassasasi, ta'lim-tarbiya, kompetensiya,

O'zbekiston o'tgan qisqa vaqt ichida huquqiy demokratik davlat va fuqarolik jamiyati qurishda dadil qadamlarni tashlab, o'ziga xos taraqqiyot yo'lini tanlab oldi.

Iqtisodiy rivojlanishda bozor munosabatlariga bosqichma-bosqich o'tishda amalga oshirilgan qator islohotlar bugun o'z natijasini bermoqda. Mamlakat siyosiy va iqtisodiy hayotidagi tub o'zgarishlar, ijtimoiy va xususiy ishlab chiqarishda demokratik tamoyillarga amal qilish zarurligi barcha ta'lim muassasalari, korxonalar, muassasa rahbarlaridan mehnat jamoalariga rahbarlik qilishning yangicha usul va shakllarini o'rganishni davrning o'zi taqozo qilmoqda. Ayniqsa, yangilanayotgan

O'zbekistonda yangi bozor munosabatlari oliy ta'lim muassasalari rahbarlari va pedagoglari oldiga ulkan yangi talablar qo'ya boshladi. Ishlab chiqarishga yangi texnologiyalarni joriy qilish, raqobatbardosh mahsulotlar ishlab chiqishda oliy ta'limda ta'lim sifatini oshirish, raqobatbardosh kadrlarni yetishtirish muhim masalaga aylanib bormoqda.

Rahbar har qanday tashkiliy tuzilmani boshqarish funksiyasi sifatida tizimning maqsadlarini ro'yobga chiqarishni ta'minlash uchun xizmat qiladi. Boshqacha qilib aytganda, o'zi boshqarayotgan muassasaning strategik maqsadlarini belgilash va ularga erishish yo'llarini aniqlash asosiy vazifadir. "Boshqaruv" fani eng qadimgi, ayni paytda, eng yangi fanlardan hisoblanadi. "Rahbar kompetentligi" tushunchasi shaxsning rahbarlik nazariyasiga oid muayyan bilim va ko'nikmalarga egaligini bildiradi. Mazkur tushuncha rahbarlik uquvini to'la qamrab ololmaydi. Chunki uquvning asosiy qismi rahbarlik mahorat darajasiga ko'tarilganda egallanadi. Kompetentlik ham turli darajalarga ega. Kompetentlikning quyi darajasida sohaga kerakli bo'lgan bilimlarning eng zarurlari egallangan bo'ladi. Yuqori darajasida esa boshqaruv bo'yicha bilimlar to'la hajmda egallanadi. Bu daraja bo'lishi uchun boshqaruv ko'nikmalari ham to'la va yuqori darajada bo'lishi zarur. Bugun olimlarimiz kompetentlik masalasida ko'p izlanishlar olib bormoqdalar va o'zlarining bu boradagi fikr-mulohazalarini bildirmoqdalar. Falsafa fanlari doktori, professor A. Begmatov pedagog va bo'lajak rahbarlarning malakasini oshirishdagi ko'p yillik tajribalari asosida "Kompetentlikning yuqori darajasiga erishilganda rahbarlik mahorati shakllana boshlaydi."¹

Rahbarlik mahoratining o'ziga xos xususiyatlari shundan iboratki, mohir rahbar boshqaruvga oid muammolarni yechishning bir emas, bir necha variantlarini biladi. Mohir rahbarda rahbarlik ko'nikmalari avtomatizm darajasiga ko'tarilgan bo'ladi. Mohir rahbar rahbarlikka oid muammolarni kam kuch, kam vaqt va ozroq resurslar sarf qilib ham hal qiladi", degan xulosalarni bayon qiladi. Rahbar yoki pedagog o'z faoliyati davomida mohir san'atkor bo'lishining o'zi qancha mashaqqatni talab qiladi. Lekin rahbarlik san'atining asoslarini egallash, uning tamoyil va usullarini amalda qo'llashga harakat qilish turli muassasaning, turli darajadagi rahbarlarning majburiyatidir. Bu natijalarga erishishning asosiy maqsadi ham, sharti ham avvalo inson hisoblanadi. Chunki faqat inson omili taraqqiyotning qolgan barcha omillariga zamin bo'lib xizmat qiladi.

¹ Г.Е. Халикулова. Проблемы создания персонажей в театральных постановках. Роль искусства и культуры в формировании духовности человека / Республика

ILM FAN YANGILIKLARI KONFERENSIYASI

15-APREL

ANDIJON, 2024

Pedagog va rahbarlarning kompetentligini takomillashtirishning metodologik mazmunini talqin qilishda quyidagi tartiblar asos bo'ladi. Bular:

- Bilish nazariyasi;
- Sharq va G'arb mutafakkirlarining qarashlari;
- Qonun hujjatlari;
- O'zbekiston Respublikasi Prezidenti qarorlari va farmonlari;
- Vazirlar Mahkamasining qarorlari;
- Olimlarning qarashlari.

Bilish - ma'naviy-ruhiy hodisa bo'lib, insonning olamini anglash qobiliyati, saralangan, tartibga solingan, muayyan usul yordamida olingan, ma'lum mezonlarga muvofiq tartibga solingan, ijtimoiy ahamiyatga ega bo'lgan, odamlar va butun jamiyat tomonidan aynan bilish sifatida tan olinadigan axborot hisoblanadi. Bilamizki, ilmiy va diniy, falsafiy bilish mavjud. Shuningdek, turli sohalarda namoyon bo'ladigan kasbiy va amaliy bilish ham mavjud. Aslini olganda, bularning barchasi inson ma'naviy olamining serqirraligi, unda turli-tuman jihatlar mavjudligidan dalolat beradi.

IX-XII asrlar Uyg'onish davri madaniyatiga xos quyidagi xarakterli tomonlar ham inson omili taraqqiyoti bilan uzviy bog'liqligini ko'rsatadi:

- koinotning vujudga kelishi, bosqichlari, olamning tuzilishi, modda va ruhning xususiyatlari kabi umumiy ilmiy-falsafiy masalalarga qiziqish, ilm-fan, ma'rifat, ma'naviyatga intilish ijtimoiy rivojlanishning muhim mezoniga aylanishi;

- insonni koinotni Yaratuvchining eng oliy mahsuli deb baholash, avvalo ilm, inson ahli tafakkurini ulug'lash, unga ishonch bildirish, targ'ib-tashviq etish, ularning Yaratuvchining eng ulug' va yuksak ijodi deb baholash, ma'rifat tarqatish, jamiyat, jamoani yaxshilikka eltish insonning muhim vazifasi deb bilish; - axloq, odob, muomalani inson tarbiyasining asosiy maqsadlaridan deb bilish, insonning adolat, yuksalish, ma'naviyatga intilishiga yo'l olish, imkoniyat yaratish. Aqlda, axloqda, ma'naviyatda yetuk bo'lish, komil insonni yaratish, insonparvarlik, vatanga, odamlarga xizmat qilish, insonlar orasidagi do'stlik, o'zaro yordam, ko'maklashuvga chaqirish bu davr madaniyatining yetakchi jihatlaridandir;

- komil inson rivojlangan davlatchilikda shakllanadi. Bunday davlatchilik esa aql va ilmga, o'zaro kelishuv, birlikka ega bo'lish natijasida amalga oshiriladi. Mustahkam davlatchilik turli ilm-fan tarmoqlarining rivojini ta'minlaydi;

- mustahkam davlatchilik fozil jamoani vujudga keltira oladi - bu davlat, jamoaga rahbarlik, hokimlik qilayotgan shaxsning ma'rifatli, ilimli, axloqli bo'lishi, jamoani kelishib boshqara olishiga bog'liqdir. Ma'rifatli shoh, jamoa yaratish, davlatchilikni mustahkamlash bu davr ijtimoiy ta'limotlarining muhim xislatidir

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Mirsolieva M. Oliy ta'lim muassasalari rahbar va pedagog kadrlari kasbiy kompetentligi sifat darajasini oshirish masalalari. // «Ta'lim, fan va innovasiya» jurnali, 2017
2. Sharipov Sh.S. Pedagogicheskie usloviya formirovaniya izobretatelskogo tvorchestva studentov.: Avtoref. Dis. kan. ped. nauk. - T., 2000. -S. 20.
3. YUNESKO: Kelajak ta'limi 3: 21-asr uchun qanday pedagogika kerak?. Ishchi hujjat, 2015.
4. Guilford J.P. Creative talents: Their nature, uses and development. - Buffalo-N.Y.: Bearly Limited, 1986. -R. 189.
5. Г.Е. Халикулова. Проблемы создания персонажей в театральных постановках. Роль искусства и культуры в формировании духовности человека / Республика